

Evocând geniul limbii noastre, mi-au venit în minte ultimele cuvinte ale lui George Călinescu despre Eminescu, consemnate în ianuarie 1965 în „Cronica optimistului” din revista „Contemporanul”: „Un geniu este, de plânge sau de râde, un gânditor care lasă o dâră sonoră de foc pe traiectoria lui cosmică, dând o lecție de construcție umanității”. Deși de la nașterea sa se împlinesc 175 de ani în ianuarie 2025, îmi dau seama că aplecându-mă cu profundă atenție asupra consemnării citatului lui George Călinescu și nefiind pasiv la ce se întâmplă în țara noastră, în mai toate domeniile, m-a străfulgerat un gând - cu siguranță, că „dând o lecție de construcție umanității”, există în cuprinsul acesteia și lecția destinată României.

Conștientizând că nu am cum să mă înșel am căutat în activitatea jurnalistică a poetului național, în volumul privitor la aspectele sociale și politice, mai exact din perioada când, practic a fost sufletul ziarului „Timpul”, ajungând, la un moment dat, să-l scrie aproape în totalitate. Am aflat, ceea ce eram convins că voi găsi și, astfel voi demonstra, perpetua actualitate a nevoii de a ne întoarce la Eminescu. Publicistica jurnalistului de excepție, Eminescu surprinde prin puterea de a anticipa, repererele între care își consemnează ideile și își fixează punctele de vedere.

Pentru Eminescu „Popoarele nu sunt produse ale inteligenței, ci ale naturii -aceasta trebuie stabilit. În începutul dezvoltării lor, ele au nevoie de un punct stabil, împrejurul căruia să se cristalizeze lucrarea lor comună, statul, precum roiul are nevoie de matcă”. Alături cu această teorie fundamentală despre stat, ca așezământ al naturii și nu al rațiunii, vom trebui să-l caracterizăm repede. 1. „Istoria dinlăuntru a popoarelor este o luptă între ideea statului și individualism.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

Se naște întrebarea: Ce este individualismul? Fiecare ființă organică e pentru sine lucrul principal, semenul său, lucrul secundar”. Astfel stând lucrurile, dorințele și aspirațiile oricărui individ sunt fără limite, încât funcțiunea principală a vieții, a inimii sale, este nu realizarea unei dorințe ci dorința, voința ca atare. Așa s-a născut proverbul: „toată lumea să piară, numai Manea să trăiască”. Acest element e și periculos și folositor. Periculos, dacă o putere mai mare nu-i pune limite, folositor, dacă, în limite reglementate de lege, el, individul caută a-și împlini prin muncă aspirațiile sale, și precum soarele este tatăl luminii și al umbrei, tot așa individualismul este tatăl înfloririi și al decăderii, justiției și al in justiției, binelui și răului. Față cu această iluzie a inteligenței și a inimii individuale, care e cauza că om pe om se exploatează, om pe om se nimicește, față cu acest război al tuturor împotriva tuturor, un ochi mai limpede zice: Oprește-te! Nimicind pe vecinul tău, tu lovești în propria-ți persoană, întrucât puterile, care exploatează natura brută se împuținează, tu ești mai sărac cu o oarecare sumă de puteri. Prin urmare, vecinul să trăiască.

El produce grâu, el are nevoie de mine, eu de el, nimicirea lui ar fi o pierdere de necontestat pentru

mine, eu de el deoarece nimicirea sa ar fi o pierdere logică pentru mine, care nu mă pot ocupa cu toate care-s necesare. Ce rezultă din cele afirmate de Eminescu până aici? Care va să zică, interesele individuale sunt armonizabile. Așadar ideea statului: ideea armoniei intereselor. Păstrăm exemplul dat de Eminescu, producătorii de grâu au un obiectiv, să producă grâu, prin urmare interes comun, iată clasa, identitatea de interese naște o identitate de păreri: iată principiile, se impune înfăptuirea acestor păreri în stat: iată partida.

Tot așa se întâmplă și în alte zone productive. Formează o clasă, având principii, constituie o partidă. Locul individualismului personal îl ocupă cel de clasă. Pentru a-și asigura cercul de exploatare, ele încremenesc uneori: iată castele. Așa petrecându-se lucrurile, în realitate nimic nu va modifica natura societății. Ea va continua să fie un război al tuturor împotriva tuturor, sub orice formă pașnică s-ar înfățișa. Următorul pas, care nu se poate evita, puterile în luptă se comasează, astfel că, în locul indivizilor avem clase, forme superioare ale aceluiași principiu, care se luptă pentru supremație. Se pare că fără voie s-a ajuns într-un impas și că e nevoie de intervenția a ceva, în stare să depășească fundătura în care s-a ajuns.

Fiind o preocupare de o viață, atâta, cât i-a îngăduit-o Dumnezeu și societatea în care a trăit, definit de o nobilă dependență, ne invită să medităm, la ceva depășind lucrurile comune și anume, la descoperitorul soluției, Eminescu.

Acesta, referindu-se la „bătrânul dascăl” care „cu a lui haină roasă-n coate, într-un calcul fără margini, tot socoate și socoate”, adică gândește asupra a ceva care va face imposibilul să devină posibil iar acesta din urmă, realizabil – STATUL. Acesta însă, ca o formă și mai înaltă a aceluiași principiu, statuat în considerentele de până aici, pe care își întemeiază ieșirea din impas. Statul nu vede în clase indivizi deosebiți, ci un complex de organe sociale, un individ: NAȚIUNEA.

Statul are obligația de a dovedi prin fapte că „toate clasele sunt înaintea sa egal de importante, menirea sa este aceea de a stabili armonia între ele, de a stopa ca una dintre ele să fie exploatată prea mult prin alta, căci toate trăiesc și înfloresc una de la alta și pieirea uneia condiționează pieirea mai curândă sau mai târzie a celeilalte. Un alt aspect căruia Eminescu îi acordă locul și importanța cuvenită este scopul moral.

Drept va rămâne totdeauna, că societatea există prin exploatarea unei clase prin alta – afară de clasa, după părerea noastră cea mai importantă, care exploatează de-a dreptul natura, care produce materiile brute. Deci, pe lângă aceea că statul va îngriji ca această clasă, acești hamali ai omenirii, să stea cât se poate de bine, el va căuta a deprinde și clasele superioare la o muncă folositoare, care să compenseze pe deplin sacrificiul celor inferioare”.

Așa stând lucrurile în viața de toate zilele, Eminescu și-a pus întrebarea ce rol, care e menirea statului, ca situația să capete un statut de normalitate, în lumina celor afirmate până s-a ajuns la acest moment, ce trebuia depășit. Iată rezolvarea găsită de Eminescu: „De aceea el (statul) va fi, prin o aspră organizare, contra semidoctismului, contra spoielei, contra tendinței egoistice (egoiste) a acestor clase de a câștiga mult prin muncă puțină, de a nu se întreba în socoteala cui trăiesc. Deci societatea e câmpul schimbărilor vecinice, a luptelor pentru existență și supremație, un bellum omnium, contra omnes, statul este regulatorul acestei lupte, el oprește (trebuie să oprească -nota mea), ca aceste puteri egal de folositoare să se nimicească una pe alta.

Societatea e mișcarea, statul e stabilitatea. De aceea, pentru ca lupta să poată fi prestată în margini (limite firești, căci nu poate fi evitată -nota mea), trebuiește o familie, ale cărei interese să fie acelea ale armoniei societății, care să fie bogată când toate clasele sunt bogate, puternică când toate sunt puternice. Aceasta e dinastia – monarchul. Tot pentru că individualismul este principiul vital al naturei omenești, preferăm în privirea moștenirii legea salică nu maioratul”.

Cât privește viitorul, Eminescu este un vizionar, intuind ceea ce se întâmplă în și cu statele Europei în perspectiva devenirii lor, conturată clar de cum funcționează relațiile dintre ele, cu nimic diferite de cele din timpul vieții lui Eminescu. „De aceea se vor vedea în toată omenirea două mari serii de idei, două tabere, aceea a individualismului, sistemul liberal, și aceea a armoniei intereselor, a statului ca o unitate absolută, a monarhiei juridice.

Libertatea e libertate de a exploata, egalitatea e egalitate de a deveni tiran ca și vecinul meu, fraternitatea un moft ilustrat prin ghilotină ... Să venim la republicile romane care, ca și cele antice, trăiau prin exploatarea sclavilor și a țăranilor, unde Domnul era cu mâinile legate „și cel întâiu între egali - primus inter pares” - unde o clasă stăpânea totul. Vodă adică statul, putea să zică da, Hâncu zicea ba și pe-a lui Hâncu rămânea. Să vedem cum libertatea, când nu pornește din armonia intereselor, ci din individualism, nimicește clasele sociale și în urmă și statul: cum prin înmulțirea neamului lui Hâncu, influența economică a Austriei devine distructivă și cum sub ea abia Hâncul deschide ochii, se sparie de câte vede și vede și nu știe de unde vin relele, nu știe că vin din ba al lui.

De aceea să privim împrejurimile în care s-au dezvoltat România, ca să pricepem și mai bine organizarea lor putredă de stat. Noi am trăit sub influența dreptului public a unui popor republican, în sensul antic al cuvântului - republica Polonia. Cetățenii acestui stat erau egali; (adică) fiecare din ei era statul polon în persoană. Cel din urmă șleahit care striga în parlament: Nie poswa liam Panie, nimicea hotărârea corpului legiuitor. Nisipul pustiilor nu poate avea mai mare nestatornicie, decât soarta acestei nefericite și totuși nobilei nații.

Puterea supremă a statului sau mai bine zis scaunul celui întâiu dintre egali, era (și zic eu), mărul de ceartă între cei influenți. Regalitatea electivă i-a omorât politicește; aceasta și excesul libertății individuale. Dar a fi cetățean polon era (și este) un privilegiu. Cei mai mulți locuitori - misera plebes contribuens - (mizera plebe contributoare - lat) - nu însemna nimic. Poporul era sclavul unui milion de cetățeni poloni. Acest drept public polon avea mari farmece (ispitiri nota mea) pentru clasele puternice din țările învecinate. În Prusia boerii începuseră a vorbi leșește de dragul instituțiilor polone - dar marele Elector (Poporu) îi învață minte, lărgind dreptul breslelor și regulând (normalizând) starea țăranilor”.

Puterea de atracție a exemplului Poloniei este atât de viguroasă „Încât în Suedia boerii vor tot aceste lucruri, încât casa nefericită a regilor, dotată c-o energie și calități rare în istorie, nefiind în stare să înfrâneze aceste elemente de disoluțiune, le adună sub steag și declară războiu la toată lumea; o campanie care se sfârșește cu risipirea oștilor lui Carol al XII-lea până în țările noastre, unde avem de la oamenii lui două ziduri: turnul Mitropoliei din Suceava și turnul Colțea din București”.

Aceste considerații - de ordin general, care privesc tot ceea ce înseamnă structurarea statală, la nivel de omenire conține și unele considerații de natură specifică așa cum sunt cele din statele din Estul Europei, între care și în România. Acestea sunt cuprinse în articolul - Mihai Eminescu, „Influența austriacă asupra românilor din Principate”, Convorbiri literare, August, 1876.

Geo Călugăru